

Självständigt arbete krigsvetenskap (15 hp)

Författare	Program/Kurs
Per Appelkvist	SA VT 2010
Handledare	
Kersti Larsdotter	
Svensk titel	
Gav modern COIN-doktrin framgång redan vid försvenskandet av Skånelandskapen?	
Sammanfattning:	
<p>Inom ramen för ISAF genomförs nu en massiv utbildningsinsats i counterinsurgency, detta för att den nya strategin som tillämpas skall få stort genomslag. Den doktrin som används vid utbildning och vid genomförande är den amerikanska FM 3-24. Den bygger på flera andra doktriner, men är som egen helhet ny och relativt oprövad.</p> <p>Syftet med uppsatsen är att undersöka om faktorer i doktrинens operationslinjer bidrar till framgång. Detta görs genom att besvara frågan: I vilken utsträckning var det faktorer som framgår av FM 3-24 "logiska operationslinjer" som gav framgång vid försvenskningen av Skånelandskapen?</p> <p>Designen för undersökningen är en fallstudie, där operationslinjerna i doktrinen har översatts och operationaliserats och sedan jämförts med ett urval av litteratur om försvenskningen av Skånelandskapen.</p> <p>Resultatet stödjer att utifrån detta enskilda fall leder användandet av FM 3-24 operationslinjer till ökad sannolikhet för framgång. Vilket ger en ökad legitimitet i doktrинens nyttjande.</p> <p>Uppsatsen har även ett underliggande syfte, att påvisa att det finns svenskt nationellt exempel på COIN.</p>	
Nyckelord: insurgency, counterinsurgency, logiska operationslinjer, försvenskning	

Was modern COIN doctrine criteria for succes already in the Swedish war against insurgency 1676-1709?

Abstract:

Within ISAF there is a huge effort of education concerning counterinsurgency, the reason for that is the new strategy. The doctrine that is being used in the education and in the strategy is the American FM 3-24. It is a new and relatively unproven doctrine, which is built on several other doctrines.

The purpose with this essay is to examine if factors in the doctrines lines of operation contributes to success. This will be done by answering the question: At what amount were the factors given in the doctrine FM 3-24 "Logical lines of operation" criteria's for success in the war against insurgency in southern parts of Sweden 1676-1709.

The design for this research is a case study, where the lines of operation in the doctrine have been translated and made operational, and thereafter compared with a selection of literature of the war against insurgency in "Skånelandskapen".

The result supports that in this one chosen case, the using of FM 3-24 lines of operation increases the possibility for success, which gives a higher legitimacy in using the doctrine.

The essay also has an underlying purpose, which is to demonstrate a Swedish national example of COIN.

Key words: : insurgency, counterinsurgency, logical lines of operation, the making of Swedes out of Danes

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
1.1	Bakgrund	4
1.2	Problemformulering	4
1.3	Disposition.....	5
2	Begrepp och tidigare forskning.....	5
2.1	Inledning.....	5
2.2	Definitionen av upprorsrörelse och upprorsbekämpning	6
2.2.1	Upprorsrörelse	6
2.2.2	Upprorsbekämpning.....	6
2.3	Tidigare forskning om upprorsbekämpning	7
2.4	Definition av försvenskningen	8
2.5	Tidigare forskning om ”Försvenskningen”	9
3	Metod.....	9
3.1	Inledning.....	9
3.2	Metodbeskrivning.....	9
3.2.1	Validitet, reliabilitet och replikerbarhet	10
3.3	Val av fall	10
3.4	Källor och källkritik	11
3.4.1	Källor	11
3.4.2	Källkritik.....	11
4	Teori.....	12
4.1	Inledning.....	12
4.2	Vald ”COIN-Doktrin”	12
4.3	Analysverktyg	13
5	Empiri med Analys.....	15
5.1	Inledning.....	15
5.2	Försvenskningens bakgrund	15
5.2.1	Krigshistorisk bakgrund.....	15
5.2.2	Snapphanarnas bakgrund	16
5.3	Fanns förutsättningar för upprorsbekämpning?.....	17
5.4	Försvenskningens strategi	17
5.5	Analys.....	18
5.5.1	Genomföra stridsoperationer och operationer för civil säkerhet.....	18
5.5.2	Stödja värdlandets säkerhetsstyrkor.....	19
5.5.3	Stödja civil ledning	20
5.5.4	Återuppbygga viktiga förvaltningsfunktioner.....	22
5.5.5	Understödja ekonomisk utveckling.....	23
5.5.6	Genomföra informationsoperationer.....	24
5.6	Sammanfattning med slutsatser.....	25
6	Sammanfattande slutdiskussion.....	26
	Litteraturförteckning.....	29

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Counterinsurgency eller förkortat COIN är just nu i stort fokus i det militära tänkandet, termen kan förenklat översättas med upprorsbekämpning¹. En anledning till att det får mycket uppmärksamhet är den ändrade inriktningen för de internationella säkerhetsstyrkorna i Afghanistan (ISAF). Det genomförs något av en kampanj inom ISAF, där stor energi läggs på utbildning inom COIN. Den doktrin som nu används i Afghanistan är den amerikanska ”The US Army/Marine Corps counterinsurgency field manual: U.S Army field manual no.3-24: Marine Corps warfighting publication no. 3.33.5”. Den benämns ofta FM 3-24 och kommer även så benämnas i uppsatsen. Doktrinen publicerades i original 2006.² Även om den bygger på erfarenheter från tidigare upprorsbekämpning så har den inte fullt ut hunnit prövats. Test av doktrinen får göras mot tidigare historiska fall. Det finns flera fall att använda som exempel, de flesta fallen som nyttjats som referens i litteratur kommer från relativ närtid och behandlar de nuvarande stormakternas krigföring. Exempel på detta är Frankrikes krig i Algeriet under 1950-60 talen, britternas krig i Malaysia vid samma tidpunkt, samt USA krig i Irak nu på 2000-talet. De och flera liknade, beskrivs i diverse nya böcker.³

För att testa om användandet av FM 3-24 leder till framgång kommer dess riktlinjer att ställas mot ett historiskt framgångsrikt och ej tidigare använt exempel på upprorsbekämpning.

När danskarna landsteg i Skåne 1709 fanns det inte längre någon upprorsrörelse, till skillnad från när de landsteg 1676. Mellan dessa årtal hade det skett ett framgångsrikt exempel på upprorsbekämpning; försvenskningen av Skåne, Blekinge och Halland, tillsammans benämnt Skånelandskapen.⁴

Syftet med denna uppsats är att kontrollera om det går att påvisa att delar i nu använd doktrin för upprorsbekämpning kan leda till framgång. Ett sådant påvisande skulle ytterligare rättfärdiga att det just är FM 3-24 som är mallen för den massiva utbildning som nu sker.

Ett underliggande syfte med att använda just ett svenskt fall är att ge ett nationellt exempel på upprorsbekämpning, detta för att det är pedagogiskt fördelaktigt att ha något ”eget” att förhålla sig till.

1.2 Problemformulering

Den vetenskapliga frågan att besvara är: I vilken utsträckning var det faktorer som framgår av FM 3-24 ”logiska operationslinjer” som gav framgång vid försvenskningen av Skånelandskapen? Om det går att påvisa att huvuddragen i doktrinens föreslagna operationslinjer var bidragande till det positiva utfallet, så får det anses att utifrån detta enstaka fall, kan användandet av dessa operationslinjer bidra till framgång.

För att den frågan skall vara relevant, krävs det att först fastställa om det fanns någon upprorsrörelse, om så ej var fallet, faller hela frågeställningen. Efter det är klarlagt att det fanns något som var att likna med uppror och upprorsrörelse, så är det faktiska problemet om det går att påvisa att

---

¹ För uppsatsen aktuell översättning och definition framgår i p.2

²FM 3-24, United States Dept. of the Army, *US Army FM 3-24 Counterinsurgency*, Chicago, The university of Chicago press, 2007, s.III

³Exempelvis: Marston & Malkasian, *Counterinsurgency in Modern Warfare*, Oxford, Osprey, 2008

⁴ Påståendet förtydligas under p 2.4 *Definition av försvenskningen*

krigföringen vid försvenskandet av landskapet genomfördes med en tydlig och medveten strategi, som har tillräckligt med beröringspunkter med FM 3-24 operationslinjer, för att den delen av doktrinen skall ses som framgångsrik.

1.3 Disposition

Uppsatsen är disponerad på så sätt att efter inledningen kommer i den andra delen, begreppen upprorsrörelse, upprorsbekämpning och försvenskning att definieras. I samma del kommer också tidigare forskning om upprorsbekämpning respektive försvenskningen av Skånelandskapen att redovisas.

Därefter kommer vald metod samt källor och källkritik presenteras.

Den fjärde delen är en beskrivning av teorin och utformandet av ett analysverktyg. Denna teoribildning kommer sedan att ligga till grund för indelningen i nästkommande del som är en sammanslagning av empiri och analys. Denna femte del innehåller också en historisk bakgrundsbeskrivning.

Uppsatsen avslutas med en diskussion med slutsatser.

2 Begrepp och tidigare forskning

2.1 Inledning

Denna del syftar till att definiera de översatta begreppen upprorsrörelse och upprorsbekämpning, samt att ge en inblick i tidigare forskning om begreppen. Det samma görs med begreppet försvenskning.

Det finns inga heltäckande svenska begrepp som motsvarar de engelska begreppen ”insurgency” och ”counterinsurgency”. I uppsatsen kommer insurgency att översättas med upprorsrörelse. De som ingår i upprorsrörelsen är upprorsmakare. Dessa är som generella termer, med snapphanar och snapphanerörelsen som aktuella specifika termer. Det de gör, benämns som uppror. De engelskspråkiga begreppen kommer dock att användas vid förklaring av dessa, samt i teoridelen. Counterinsurgency kommer ibland att förkortas COIN.

2.2 Definitionen av upprorsrörelse och upprorsbekämpning

2.2.1 Upprorsrörelse

Det är en översättning av det engelska uttrycket insurgency, som kan definieras som:

*This is an organized movement aimed at the overthrow of a constituted government through use of subversion and armed conflict (JP 1-02). The key distinction between an insurgency and other movements is the decision to use violence to achieve political goals. An insurgency is typically an internal struggle within a state, not between states. It is normally a protracted political and military struggle designed to weaken the existing government's power, control, and legitimacy, while increasing the insurgency's power, control, and legitimacy.*⁵

En annan definition är:

*An insurgency is a competition between insurgent and government for the support of the civilian population.*⁶

Eller:

Kampen mellan upprorsmakare och upprorsbekämpare är ett inbördeskrig där kampen om befolkningen är det mest karaktäristiska.⁷

En förenklad sammanfattning och översättning är att upprorsrörelse är en organiserad rörelse inom en stat, där rörelsens målsättning är att omkullkasta förutsättningarna för de styrande i staten i syfte att nå egna politiska mål. Medlet är bland annat våldsmakt.

2.2.2 Upprorsbekämpning

Det är en översättning av det engelska uttrycket counterinsurgency förkortat COIN, som kan definieras som:

Upprorsbekämpning är de åtgärder som vidtas för att bekämpa en upprorsrörelse. Exempel på definition är:

*COIN involves all political, economic, military, paramilitary, psychological, and civic actions that can be taken by a government to defeat an insurgency (JP 1-02). COIN operations include supporting a Host Nation's military, paramilitary, political, economic, psychological, and civic actions taken to defeat an insurgency. Avoiding the creation of new insurgents and forcing existing insurgents to end their participation is vital to defeating an insurgency. COIN operations often include security assistance programs such as foreign military sales programs, the foreign military financing program, and international military training and education programs.*⁸

---

⁵FMI 3-24.2, United States Dept. of the Army, *FMI 3-24.2 Tactics in Counterinsurgency*, Chicago, The university of Chicago press, 2009, s. 13

⁶ Galula David, *Counterinsurgency Warfare*, Westport US, Greenwood Publishing Group, Inc. 2006, s. viii

⁷ Galula, 2006, 3-4

⁸ FMI 3-24.2, 2009, s. 14

Förenklad förklaring av upprorsbekämpning är att det är de handlingar som görs för att bekämpa en upprorsrörelse. Handlingarna är inte enbart militära, i syfte att fysiskt bekämpa upprorsmakarna, utan de innefattar även civila och ekonomiska handlingar. Dessa handlingar syftar till att bekämpa existerande upprorsrörelse, samt att även ta bort grogrunden för en framtida sådan, dvs. påverka folkets vilja mot upprorsmakarna och för det legitima styret.

2.3 Tidigare forskning om upprorsbekämpning

Det finns ett accelererande intresse kring upprorsbekämpning, och därmed även en ökad forskning. Enligt tidigare C-uppsatts skriven 2009 av Michael Gustafson så gavs följande träffar vid sökning i databaser på COIN eller näraliggande sökord:

Vid databassökning i Dawsons Books anges totalt 425 publicerade böcker med huvudtemat upprorsbekämpning varav 276 är utgivna efter 2004 vilket indikerar nyintresset. Sökning på military culture genererade 155 träffar varav 19 utgivna efter 2004. Sökning på COIN och military culture generade endast 5 träffar vilket indikerar grad av intresse för denna aspekt. Rörande artiklar av vetenskaplig status påvisar basen Academic Search Elite över 3000 artiklar sedan 2004. Sökning på Library of Congress on Line Cataloge ger 452 träffar på counterinsurgency och irregular warfare och military culture.⁹

Det finns många böcker skrivna om både upprorsrörelser och upprorsbekämpning, flera av dem är skrivna utifrån egna erfarenheter och är skrivna för att ge handledning till befälhavare. En känd bok om upprorsrörelse är *Strategic Problems of China's Revolutionary War* skriven av Mao Tse-Tung. Gällande upprorsbekämpning så finns det flera böcker som avhandlar genomförd krigföring och erfarenheter kring detta. En militär författare som ofta citeras i detta sammanhang är David Galula som har skrivit boken *Counterinsurgency Warfare*, hans slutsats i boken om vad som är den egentliga målsättningen med upprorsbekämpning är; "Build (or rebuild) a political machine from the population upward".¹⁰ Boken står även särskilt omnämnd i FM 3-24¹¹

En annan auktoritet inom området är den amerikanske överstelöjtnanten John A Nagl som är författare till boken *Learning to Eat Soup with a Knife: Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, i vilken särskild vikt läggs på organisationskultur. Han är även medförfattare till FM 3-24 och har skrivit dess förord.¹² Han har också skrivit förordet till nyutgåvan av *Counterinsurgency Warfare*.¹³

---

⁹ Michael Gustafson, C-uppsatts: "I Frank Kitson's fotspår", FHS, 2009, s.11-12

¹⁰ Galula, 2006, s.95

¹¹ FM 3.24, 2007, Acknowledgements xlix

¹² Gustafson Michael, 2009, s.12

¹³ Galula, 2006, s.vii-x

Det föreligger alltså ett forskningsläge där utbudet av forskning har ökat, och läget sett mot FM 3-24 är att den är baserad på forskning utförd av aktuella auktoriteter inom området. När det gäller forskning rörande operationslinjer, så ligger den i forskningen kring respektive fall. Varje teoretiker har sin idé om vilka linjer man bör följa, exempel på detta är Galulas ”lagar och principer för upprorsbekämpning”.¹⁴ Forskning om huruvida FM 3-24 logiska operationslinjer leder till framgång har ej påträffats. Det är sannolikt att det inte finns med hänsyn till brist på direkt historiskt utfall.

Forskning som jämför modern doktrin för upprorsbekämpning mot svensk krigshistoria har ej heller påträffats.

2.4 Definition av försvenskningen

Försvenskning är de åtgärder som Sverige vidtog för att införliva landskapen Skåne, Blekinge och Halland i Sverige.¹⁵ I denna uppsats är det de åtgärder Sverige vidtog under tidsperioden 1676-1709.

I definitionen ligger det tre former av avgränsningar:

Tid, uppsatsen är avgränsad till tidsperioden 1676-1709, detta för att när Danskarna landsteg vid Råå i Skåne 29 juni 1676, hälsades de välkomna av stor del av invånarna i Skånelandskapen, och det fanns en stor grogrund för upprorsmakare, snapphanerörelsen, att verka.¹⁶ När danskarna sedan 2 november 1709 återigen landstiger vid Råå fick de inte alls samma stöd, grunden för uppror var borta.¹⁷ Hur lång den egentliga perioden som går under begreppet ”försvenskning” var, varierar mellan olika forskare. Men i denna uppsats är det åtgärder som går att sammanföra med upprorsbekämpning som är intressant, och eftersom både åtgärder och resultat under denna period var distinkta har den valts som avgränsning.

Rum, ingen egentlig avgränsning är gjord, men i den mån det finns marginella skillnader mellan händelseutvecklingen i de olika landskapen, har ingen hänsyn tagits i uppsatsen. Begreppet ”Skånelandskapen” kommer att användas. Litteraturen använder det begreppet och eventuella skillnader har ingen påverkan på slutresultatet. Skåne står dock i fokus, vilket bl.a. kommer av dess närhet till Danmark, naturtillgångar i form av jordbruk, samt dess folktäthet.

Perspektiv, begreppen upprorsrörelse, upprorsmakare eller Snapphane och upprorsbekämpning är ur ett svenskt perspektiv. Det tas ingen hänsyn till om dansk eller skånsk historiebeteckning anser att snapphanarna var reguljära krigare eller frihetskämpar. Det finns även ett moraletiskt perspektiv, där nutidens officiella moral är avgränsad sett mot den tidens krigföring. Det innebär att det kan förekomma metoder som ej skulle vara genomförbara eller önskvärda för en modern demokrati.

---

¹⁴ Galula, 2006, s.50-60

¹⁵ Sanders Hanne, *Efter Roskildefreden 1658*, Göteborg, Makadam förlag, 2008, s. 9-12

¹⁶ Rystad Göran; *Kampen om Skåne*, Lund, Historiska Media, s.285-86

¹⁷ Åberg Alf, *Kampen om Skåne under försvenskningstiden*, Stockholm, Natur & Kultur, 1994, s.183

2.5 Tidigare forskning om "Försvenskningen"

Flera historiker har skrivit om den här perioden i både svensk och dansk historia. Det finns vissa skillnader i tolkning mellan nutida och tidigare forskning, främst när det gäller vad som var den faktiska målsättningen.

Äldre forskning, representerad av bl.a. den danske professorn Knud Fabricius och svenske Jerker Rosén, gör gällande att det fanns en tydlig nationalism och därmed en tydlig målsättning att försvenska danskar. De utgick från att nationalstaten stod i centrum, allt danskt skulle bli svenskt.¹⁸

Nyare forskning och aktuellt forskningsläge menar att det inte fanns någon nationalism enligt dagens termer och att det åtminstone i skedet direkt efter freden i Roskilde ej fanns någon egentlig försvenskingsplan i meningen att göra danskar till svenskar. Forskningen vill också tona ner våldet och att Öresund skulle ha fungerat som järnridå.¹⁹ Man trycker även på att Sverige vid denna tidpunkt var en konglomeratstat med provinser i Balticum och Tyskland, och att de erövrade landskapen 1658 i stora drag behandlades på samma sätt som dessa.²⁰

Modern forskningen bedrivs bl.a. vid "Centrum för Danmarksstudier" vid Lunds Universitet, där dess föreståndare Hanne Sanders har skrivit böcker relaterade till försvenskningen.

Skillnaderna i de olika forskningsperioderna har för uppsatsen mindre betydelse, syftet är inte att påvisa försvenskning, utan att ställa del av modern doktrin mot de åtgärder som genomfördes för att bekämpa en upprorsrörelse och dess möjligheter att återuppstå.

3 Metod

3.1 Inledning

Metoddelen syftar till att ge transparens, i det skall inledningsvis design och metodval beskrivas i kronologisk ordning, med kommentarer kring vad innebörden är för uppsatsen. Därefter motiveras val av fall, den delen innehåller även kommentarer kring generalisering. Den avslutande delen redovisar de källor som använts och källkritik om dessa.

3.2 Metodbeskrivning

Designen för undersökningen är en fallstudie, i denna uppsats studien av ett kritiskt fall; försvenskningen av Skånelandskapen.²¹ Den valda metoden för fallstudien är att med ett analysverktyg deduktivt analysera utvald litteratur.²² Där skapas först ett analysverktyg genom en operationalisering med utgångspunkt i "US Army FM 3-24 Counterinsurgency" och "US Army 3-24.2 Tactics in Counterinsurgency". Operationaliseringen består av en översättning och tolkning av sex "Logical Lines of Operation" (dessa förkortas LLO och översätts till militär svenska med "logiska operationslinjer").²³ Och sju "Lines of Effort" (dessa förkortas LOE och översätts till

---

¹⁸ Frandsen & Johansen M.fl. *Da Östdanmark blev Sydsverige*, Ebeltoft, Narayana press, 2003, s.31

¹⁹ Sanders, 2008, s.10-11

²⁰ Frandsen & Johansen m.fl. 2003, s.33

²¹ Bryman Allan, *Samhällsvetenskapliga metoder*, Oxford, Oxford University Press, 2001, s.67

²² Bryman, 2001, s.20-22

²³ FM 3-24, 2007 s.155

svenska med ”kraftansträngningslinjer”).²⁴ Därefter sker ett urval av empiriska källor, vilka genomläses, systematiseras och klassificeras, så att de går att ställa mot teoribildningen.²⁵ Nästa steg är den kvalitativa sekundära textanalysen²⁶, analysen sker deduktivt med verktyget som bakgrund. Slutligen genomförs en diskussion som sammanfattar uppsatsen och skall ge svar på forskningsproblemet.

3.2.1 Validitet, reliabilitet och replikerbarhet

Eftersom validitet, reliabilitet och replikerbarhet är tre särskilt viktiga delar i en vetenskaplig undersökning, kommenteras de här under en särskild rubrik.²⁷

Validiteten ligger till del i korrektheten i urvalet, översättningen och operationaliseringen av de delar i FM 3-24 och FM 3-24.2 som används. Det är sedan överensstämmelsen mellan de i doktrinerna utvalda definitionerna och analysverktyget, tillsammans med frånvaro av systematiska fel i analysen, som ger begreppsvaliditet. Reliabiliteten kommer av noggrannheten i val av empiri och precisionen i jämförelse mellan teori och empiri. Summan av begreppsvaliditeten och reliabiliteten ger att rätt saker undersöks, det vill säga resultatvaliditeten.²⁸ Replikerbarheten kommer av hur transparent undersökningen är.²⁹

Problem i denna uppsats med vald design och metod kontra validitet ligger i att viss subjektivitet är oundviklig. Det är författarens urval, översättning och operationalisering som styr validiteten. I reliabiliteten finns också mått av subjektivitet, detta genom flera led av tolkningar utav primärkällor. Undersökningen är replikerbar eftersom metod, teori och empiri är redovisad i omfattning för att ge transparens.

3.3 Val av fall

Fallet är valt för att det är ett lyckat fall av upprorsbekämpning, som nämnts så försvann i perioden 1676-1709 grogrunden för uppror i Skånelandskapen. Att det var ett fall av upprorsbekämpning, vilket är en förutsättning för relevans i jämförelsen mot FM 3-24, framgår i empiridelens historiebeteckning.³⁰

Ytterligare motiv till val av fall är de likheter som finns mellan rådande förutsättningar i dåtida Skånelandskapen och i dagens Afghanistan. Den likheten ökar trovärdigheten i att uppnå uppsatsens syfte. Exempel på likheter är att befolkningen inte har något stort uttalat nationalistiskt tänk, lojaliteten ligger hos familj, klan by. Kyrkan och prästerskapet är auktoriteter och att få dem på ”upprorsbekämparsidan” är en framgångsfaktor. Vem som är vem i fråga om upprorsrörelse är diffust; talibaner, al Qaida och allmänt kriminella blandas ihop.³¹

Ett underliggande motiv är att det är ett svenskt fall, som kan ge ett nationellt exempel. I den mån det går att generalisera utifrån studien av ett fall är det beroende av fallet i sig och hur allmängiltigt det är. När det gäller krigshistoria så får varje fall anses vara relativt unikt. Det torde

---

²⁴ FMI 3-24.2, 2009, s.102-110

²⁵ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, Stockholm, Norstedts juridik AB, 2002, s. 234-35

²⁶ Definition enligt Bryman, 2001, s.208-211

²⁷ Bryman, 2001, s.43

²⁸ Esaiasson m.fl. 2002, s.61-69

²⁹ Bryman, 2001, s.43

³⁰ Se p5.2-3

³¹ Resonemanget bygger på författarens förförståelse.

dock gå att till del generalisera utifrån likheter i befolkningens grundläggande levnadsvillkor och värderingar.

3.4 Källor och källkritik

3.4.1 Källor

Av resursskäl används inga primärkällor, utan den kvalitativa textanalysen utgår från sekundärkällor. Eftersom validiteten och reliabiliteten i undersökningen i hög grad är beroende av kvalitet på källor, redovisas de källor som ligger till grund för empiri. Källorna är i huvudsak böcker skrivna av historiker knutna till universitet, de representerar både den äldre och den nyare forskningen. Till stor del bygger empirin på följande tre källors verk:

Alf Åberg, historiker, verksam vid Krigsarkivet 1943–82, dess chef från 1979, professor 1982.³² De böcker det hänvisas till är *Snapphanarna*, *Kampen om Skåne under försvenskningstiden*, samt biografien *Rutger von Ascheberg*. Böckerna får anses stå för en något äldre forskning.

Harald Gustavsson, professor som är verksam vid historiska institutionen vid Lunds universitet.³³ Han representerar modernare forskning, och det verk som det i uppsatsen hänvisas till är de kapitel han skrivit i boken *Da Östdanmark blev Sydsverige*.

Hanne Sanders, föreståndare för ”Centrum för danmarksstudier” vid Lunds universitet.³⁴ Även hon representerar modernare forskning och har skrivit flera böcker om förhållandet mellan Danmark och Sverige. I uppsatsen är det boken *Efter Roskildefreden 1658* som används.

Det är inte författarnas titlar i sig som skapar trovärdighet i empirin, utan det är att olika av varandra oberoende källor i allt väsentligt säger samma sak avseende vilka åtgärder som svenskarna under aktuell period vidtog. De är också relativt ense om vad som blev resultatet. I den mån de inte överensstämmer i något som påverkar uppsatsens resultat, kommer detta att påpekas.

3.4.2 Källkritik

Källkritiken följer källkritikens fyra kriterier; äkthet, tidssamband, oberoende, samt tendensfrihet.³⁵

Äkthet, det finns inga tvivelaktigheter att de använda sekundärkällorna är de som de utges för att vara. Om det finns problem med äktheten ligger den i att uppsatsens källor i sin tur är uppbyggda på andra. Sättet att hålla trovärdighet i källornas äkthet är att använda olika, relevant utbildade, väl renommerade källor, vars yrkesmässiga existens bygger på trovärdighet. För att sedan ställa dessa mot varandra.

Tidssamband, återigen bygger trovärdigheten på att källorna i sin forskning har tagit hänsyn till kriteriet.

Oberoende, uppsatsen har ett beroende i form av tradering, källorna är ibland i flera led. Varje steg innehåller ett visst mått av tolkning. Metoden för att undvika för stora egna tolkningsfel har varit att använda flera källor, tagna ur olika generationer av forskning. Källorna har inte enbart

---

³² Nationalencyklopedin, (20.5.2010)

³³Lunds Universitet, (20.5.2010)

³⁴Lunds Universitet, (20.5.2010)

³⁵ Thurén Torsten, *Källkritik*, Stockholm, Liber, 2009, s.13

byggt sin forskning på andra sekundärkällor, utan stor del av deras forskning bygger på primärkällor.³⁶

Tendensfrihet, ytterligare en avsikt med att använda flera källor är för att undvika partiskhet, detta har gjort att det delvis finns skilda uppfattningar i det empiriska underlaget avseende försvenskningen. Skillnaderna ger dock ingen påverkan på jämförelse med doktrinen. En annan form av tendens som föreligger är att perspektivet enbart är svenskt, det är en avgränsning som är medvetet gjord, då sanningen i detta fall ligger i svenskens ögon.

Ytterligare tendens är källornas olika perspektiv, nuvarande forskningsläge påstår att äldre forskning var påverkade av strömningar i samhället, som exempel att den danske professorn Knud Fabricius, vars verk citeras av använda källor, var påverkad av sin tids syn på nationalstaten.³⁷ Inte heller det har påverkan på slutresultatet. Det kan i sammanhanget påpekas att varje generation av forskning torde vara påverkad av sin samtid, så även nutida.

En primärkälla som del av forskningen bygger på är generalguvernör Rutger von Aschebergs ämbetsberättelse från 1693. Innehållet i berättelsen anses i viss forskning kunna vara tendensiös, eftersom det är en ämbetsman som själv skriver sitt eftermäle.³⁸ I uppsatsen är tolkningen att det som är byggt på ämbetsberättelsen är att se som de direktiv som gavs, hur de i detalj föll ut på lägsta lokal nivå kräver specifik forskning.

4 Teori

4.1 Inledning

I denna del skall först vald doktrin presenteras med motiv. Därefter redovisas det analysverktyg som senare skall ställas mot empirin för att ge svar på frågan om i vilken utsträckning den vid försvenskningen använda strategin hade gemensamma beröringspunkter med de logiska operationslinjerna i FM 3-24.

4.2 Vald "COIN-Doktrin"

Valet tar sin utgångspunkt i "US Army FM 3-24 Counterinsurgency", med motivet att den massiva utbildning som nu sker inom ISAF har den som grund och att det är i den kontexten svenska styrkor verkar. Synen på vad som är COIN, är och kommer att vara präglad av detta hos den nu aktive officeren.

FM 3-24 är en detaljerad manual som täcker ett spektra från bakomliggande orsaker, till hur man i detalj bör gå tillväga. Det är inte doktrinen som helhet som utgör grunden till analysverktyget, utan en avgränsning har gjorts. Motivet till vald del av manualen som utgör grund för operationaliseringen, är att operationslinjerna är ett verktyg som går att nyttja på strategisk nivå, samt att de är relativt allmängiltiga och tidsberoende. För att ge ökad precision i analysverktyget, kompletteras respektive operationslinje med konkreta åtgärder hämtade ifrån det underliggande reglementet; FMI 3-24.2. Dessa åtgärder syftar här till att ge exempel på vad som i praktiken är tänkta åtgärder.

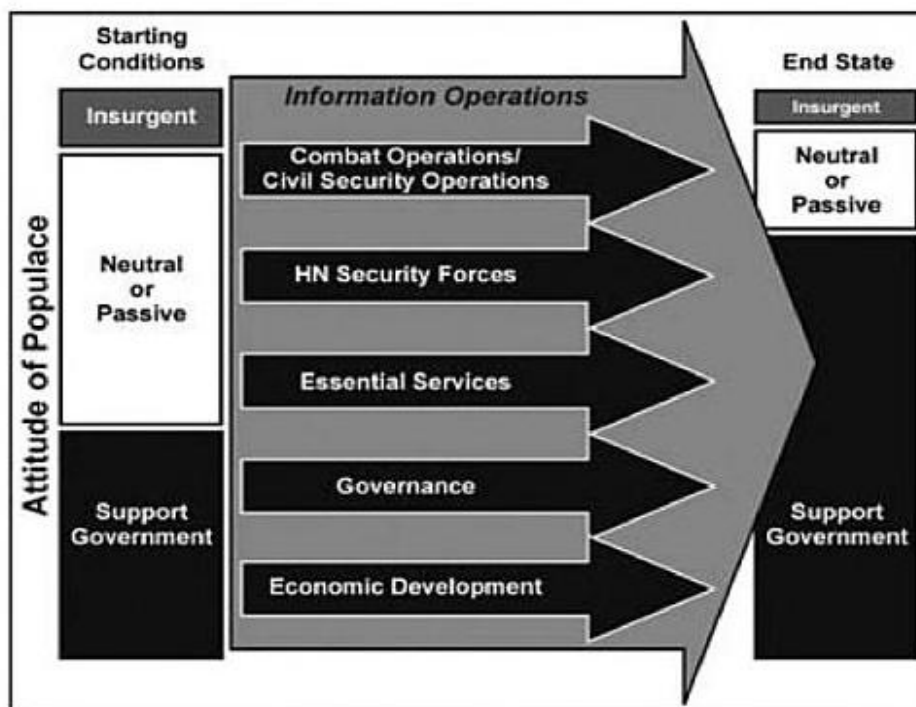
³⁶ Åberg, 1963, s.151-154

³⁷ Frandsen & Johansen m.fl. s.31-33

³⁸ Frandsen & Johansen m.fl. s.33

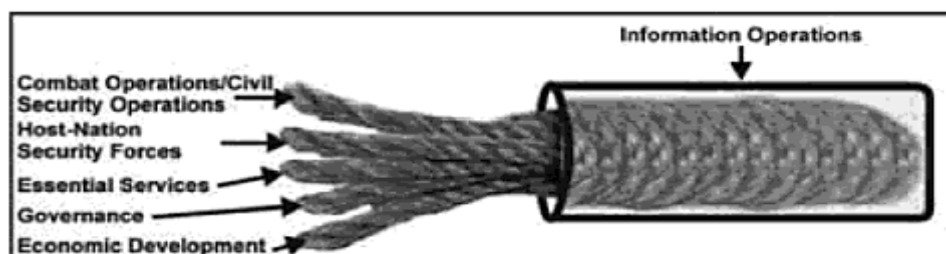
4.3 Analysverktyg

Verktöget är en översättning och operationalisering av de ”Logical Lines of Operations” (LLO) som är de ”Operationslinjer” som enligt FM 3-24 ger vägledning till chefer på olika nivåer. Linjerna ger riktlinjer om vad resurser skall kraftsamlas mot. De går inte att följa med samma kraft hela tiden och dess betydelse varierar beroende på var någonstans i processen man är, men samtliga har betydelse för genomförande av COIN.³⁹

Figur1 Sammanfattande skiss på LLO.⁴⁰

För bästa resultat skall linjerna löpa parallellt och sammanflätat exemplifierat enligt figur 2, informationsoperationer ligger dock invävt i varje enskild del⁴¹

Figur 2 Symbolbild på synergien i samtidigt användande av LLO.⁴²

³⁹ FM 3-24, 2007, s152-160

⁴⁰ FM 3-24, 2007, s.155

⁴¹ FM 3-24, 2007, s.157

För att öka graden av konkretisering har respektive linje i operationaliseringen ett antal exempel på åtgärder, dessa är tagna ur ”US Army FMI 3-24.2 *Tactics in Counterinsurgency*” och de ”Lines of Effort” (LOE) ”kraftansträngningslinjer” som där beskrivs. Åtgärderna i sig redovisas av utrymmesskäl ej i engelskt originalskick, utan läsaren hänvisas till FMI 3-24.2⁴³

I FMI 3-24.2 framgår att det finns sju stycken LOE, i analysverktygets operationalisering har innehållet under rubrikerna; *Support to Governance* och *Establish Civil Control* slagits samman under den operationaliserade rubriken, ”Stödja civil ledning”. Därmed är det sex LLO och sex LOE.

Analysverktyget är således byggd på strategiska riktlinjer, vars praktiska innebörd exemplifieras av taktiska riktlinjer. Det är rubrikerna som är viktigast, underliggande punkter är ett stöd.

Följande sex LLO föreligger:

1. Genomföra stridsoperationer och operationer för civil säkerhet

Det inkluderar att skydda civila områden, resurser och befolkning från externa och interna hot, det genomförs genom bl.a. att:

- Bekämpa gerilla, terrorister och kriminella
- Genomföra avväpning, demobilisering och registrering
- Genomföra gränskontroll, säkerhet vid gränser, samt upprätthålla rörelsefrihet
- Uppmuntra identifiering
- Skydda nyckelpersonal och nyckelegendom

2. Stödja värdlandets säkerhetsstyrkor

Det innebär att få värdlandet, det land i vilken konflikten ligger, att med stöd i uppbyggnaden få en egen säkerhetsstruktur som är kapabel att sköta den egna säkerheten. Det stödet sker genom att:

- Organisera, träna, rådge och mentorera värdlandets säkerhetsstyrkor
- Bygga infrastruktur för värdlandets säkerhetsstyrkor
- Förse värdlandets säkerhetsstyrkor med materiel

3. Stödja civil ledning

Stödet syftar till att införa en fungerande civil lokal ledning och administration genom att:

- Stödja en övergångsadministration
- Stödja utvecklingen av lokal civil ledning
- Stödja åtgärder mot korruption
- Stödja val
- Införa ett rättsväsende
- Stödja lag och polisreformer
- Klargöra det juridiska läget avseende ägarförhållanden

---

⁴² FM 3-24, 2007, s.157

⁴³ FMI 3-24.2, 2009, s.102-110

4. Återuppbygga viktiga förvaltningsfunktioner

Det innefattar att bygga upp eller återuppbygga funktioner inom förvaltningen som svarar upp mot de mest grundläggande behoven, detta genom att:

- Motverka svält
- Genomföra hälso- och sjukvårdsprogram
- Genomföra utbildningsåtgärder

5. Understödja ekonomisk utveckling

Det innebär åtgärder som skall stimulera och stabilisera ekonomin på både kort och lång sikt, såsom:

- Stöd för offentliga investeringar
- Stöd för privata investeringar
- Stöd för utveckling av jordbruket
- Uppbyggnad och eller återuppbyggnad av infrastruktur
- Använda pengar som ett vapensystem

6. Genomföra Informationsoperationer

Det innebär att ha en strategi för att föra ut budskap som krediterar de egna styrkorna och misskrediterar motståndaren, det omfattar även information som syftar till att påverka den emotionella drivkraften hos motståndare och civilbefolkningen.

Det är alltså innebörden av de sex redovisade LLO som utgör kontrollverktyget mot vilket empirin skall jämföras.

5 Empiri med Analys

5.1 Inledning

Empiri och analysdelen syftar till att sammanföra teorin med empirin. Först sker en presentation av den historiska bakgrunden som leder fram till försvenskningen, den följs av en grov redovisning av de beslut som är att se som den vid försvenskningen använda strategin. Syftet är att ge möjlighet för läsaren att sätta in analysen i rätt historisk kontext. Därefter ges en förklaring till varför försvenskningen är att se som ett exempel på upprorsbekämpning eller internationellt COIN. Sedan följer en jämförelse mellan analysverktyget och försvenskningstrategin. Jämförelsen syftar till att med analysverktygets hjälp undersöka i vilken omfattning försvenskningstrategin hade samhörighet med de logiska operationslinjerna. Delen avslutas med en sammanfattning av de löpande slutsatserna.

5.2 Försvenskningens bakgrund

5.2.1 Krigshistorisk bakgrund

Skånelandskapen har varit inblandade i flera krig, denna beskrivning tar avstamp i den dansksvenska delen av trettioåriga kriget. Den delen inföll 1643-45 och avslutades med freden i Bröm-

sebro. Kriget hade sin bakgrund i maktkamp kring Öresund, kriget fördes på land i Danmark på såväl Jylland som i Skåne. Stor del av kriget fördes även till sjöss där den danska flottan led förlust i Fehmarn Bält 1644. Freden gav till slut att Sverige fick Jämtland, Härjedalen, Gotland och Ösel, samt Halland på trettio år. 1657 befann sig Sverige i krig i Östeuropa när Danmark förklarade krig den 1 juni. Kriget hade sitt ursprung i det förra och Danmark var ute efter revansch. Den svenska hären, under ledning av Karl X avbröt striderna i Polen och marscherade norrut, de tog närmsta vägen mot Köpenhamn och hela aktionen räddades tack vare att isen låg på bälten mellan de danska öarna. Förloppet ledde fram till freden i Roskilde 1658, i vilken Sverige fick under sig Skåne, Blekinge, Halland, Bornholm, Bohuslän och Trondheims län.

Redan senare samma år bröt Sverige freden och angrep Köpenhamn, målet var att lägga hela Danmark under Sverige. Det hela misslyckades, kriget slutade 1660 med freden i Köpenhamn, Trondheims län och Bornholm återgick till Danmark.

Fred rådde mellan länderna fram till 1675, då Danmark åter förklarade krig och det *Skånska Kriget* startade. Kriget böljade fram och tillbaka i Skånelandskapen, men till sist fick danskarna dra sig tillbaka, fred slöts i Lund 1679. Kriget gav egentligen ingenting, utan tidigare gränser behölls.⁴⁴

5.2.2 Snapphanarnas bakgrund

De upprorsmakare som fanns i Skånelandskapen inför och under försvenskningen var snapphanerörelsen. De som ofta dagligdags kallas för snapphanar hade förenklats ett ursprung från tre olika håll; de var friskyttar och ingick i den danska krigsmakten, där de hade uppgiften att föra något som kan liknas vid gerillakrig, eller så var bondeuppbåd som försvarade vad de ansåg vara sin rätt och sitt område, eller så var de rövare bestående av individer som av olika anledningar valt att leva utanför samhället.⁴⁵

Namnet snapphane har förmodligen sitt ursprung i tyskans ”schnappen”, vilket översatt blir att ta eller röva. Det användes ursprungligen av den bofasta befolkningen som ett namn på banditer och stråtrövare i största allmänhet, men redan under 1500-talet började namnet användas på friskyttförbanden, exempelvis under 1563 års krig.⁴⁶

Under kriget 1643-45 rekryterades friskyttar som organiserades och främst verkade i norra Skåne. Efter att det blev fred fortsatte snapphanar till del att verka genom att överleva på att plåga lokalbefolkningen, detta upphörde inte förrän år efteråt.⁴⁷

Även i nästkommande krigsperiod, 1657-60, sattes det upp friskyttförband. Svenskarna hade efter freden i Roskilde instiftat pålagor för bönderna, såsom utskrivning av soldater att tjänstgöra på andra sidan Östersjön och inkvartering av tyska och polska soldater i nu svenska gårdar. Detta ledde till lokala bondeuppror, men det gav även grogrund för rekrytering till de friskyttförband som sattes upp 1659. Det tillfälliga samarbetet mellan bofasta bönder och friskyttar tog dock slut när kriget slutade och det stod klart att Skånelandskapen skulle fortsatt tillhöra Sverige. I det skedet började snapphanarna eller friskyttarna tära på lokalbefolkningen, vilket ledde till splittring. 1660 genomfördes sedan konkreta åtgärder mot snapphanerörelsen. Starka militära styrkor sändes till de delar där problem fanns, man fick den bofasta befolkningen att skriva under på att de ej skulle hysa snapphanar, utan istället hjälpa till att få de gripna. De som vägrade att hjälpa

---

⁴⁴ Sanders, 2008, s. 13-18

⁴⁵ Hazelius Kim, *De kallades Snapphanar*, Bjärnum, Bokpro, 2006, s.9 (förord av Dick Harrison)

⁴⁶ Åberg Alf, *Snapphanarna*, Solna, Tryckindustri AB, 1963, s.41-42

⁴⁷ Hazelius, 2006, s.57-64

till skulle ses som snapphanar själva. Detta gav en splittring mellan snapphanar och lokalbefolkningen som visade sig vara effektiv.⁴⁸

I fredsperioden fram till det *Skånska Kriget* fanns det ingen snapphanerörelse byggd på friskyttar, däremot så förekommer stråtrövare, och mindre bondeuppror. Utskrivning av soldater fortsätter, inhysande av ryttare fortsätter, skattetrycket ökar, och den svenska statsmakten reglerar böndernas frihet på ett sätt som den danska inte gjorde. Det förekom flera väpnade sammandrabbningar mellan bönder och ryttare.⁴⁹

När *Skånska Kriget* startar är återigen friskytterörelsen igång, och under och efter kriget är det fullt krig mot snapphanar.⁵⁰

5.3 Fanns förutsättningar för upprorsbekämpning?

Om det skall vara någon idé att nyttja försvenskningen av Skånelandskapen att testa modern doktrin emot, måste förutsättning vara att det faktiskt fanns en upprorsrörelse enligt tidigare given definition. Det ingår egentligen inte i uppsatsens frågeställning att ge svar på detta, men eftersom fallet för fallstudien inte i någon litteratur står att hitta som ett exempel på upprorsbekämpning enligt definition på COIN, så är det av intresse att påvisa.

Om man jämför med valda definitioner på upprorsrörelse och upprorsbekämpning, så var det en inomstatlig konflikt. Skånelandskapen hade visserligen nyligen varit danska, men efter freden i Roskilde så var landskapen en del av den svenska kronan. Snapphanarna var organiserade, oavsett bakgrund, såväl i uppådd av bofasta bönder, stråtrövare och friskyttar eller en mix av dessa. Friskyttarna var visserligen av danskarna ansedda som reguljära förband, men svenskarna såg dem som motståndsmän, och svenskarna ansåg vidare att kriget mot dessa var en intern svensk angelägenhet.⁵¹ Det var vidare en beväpnad rörelse som hade som mål att omkullkasta de politiska beslut som statsmakten påbjöd, exemplifierat med bondeuppror. Det var också en kamp om befolkningens lojalitet, även om friskyttarna i allt väsentligt enbart var aktiva under krigstid, så gällde det att ta bort grogrunden för deras möjlighet att vinna kampen om folkets vilja.

Ur svenskt perspektiv fanns alltså förutsättning för upprorsbekämpning enligt given definition; det fanns en upprorsrörelse och den kunde inte enbart bekämpas med militära maktmedel, utan det krävdes andra åtgärder för att ta bort de bakomliggande problemen. I uppsatsen är snapphanar ett samlingsbegrepp för i perioden inom Skånelandskapen förekommande upprorsmakare, detta oavsett bakgrund.

5.4 Försvenskningens strategi

Strategier för att bekämpa det motstånd som kan liknas vid uppror fanns i Skånelandskapen under lång tid. I denna uppsats avses den hårdare och mer metodiska strategi som tog sin början efter slaget vid Lund december 1676. Här exemplifierat av befälhavaren Johan Gyllenstiernas edkrävarfärd som startade våren 1677. Strategin där var att lokalbefolkningen fick gå ed på att ta av-

---

⁴⁸ Åberg, 1963, s.42-51

⁴⁹ Åberg, 1963, s.55-69

⁵⁰ Åberg, 1995, s.108-125

⁵¹ Åberg, 1963, s.121

stånd ifrån snapphanar, syftet var att skilja ut främst friskyttar från den bofasta befolkningen, och att utrota såväl snapphanar som stödet till dessa.⁵²

Den andra delen av strategin var att få en varaktig införlivning av landskapen till Sverige, det innebar att befolkningen i händelse av konflikt med Danmark ej omedelbart skulle ställa sig på dansk sida. Grunden till en sådan strategi finns i Ljungbyreskriptet som skrevs i april 1678 och innebar en strävan efter uniformitet, där bl.a. kyrkan, domstolsväsendet och skolan skulle likrik-tas efter svensk modell. Detta var en tydlig tanke på försvenskning.⁵³

5.5 Analys

5.5.1 Genomföra stridsoperationer och operationer för civil säkerhet

Det militära syftet med stridsoperationer vid upprorsbekämpning är i grunden att med militära maktmedel bekämpa en upprorsrörelse och samtidigt försöka få befolkningen att inse att det inte är någon framgångsfaktor att stödja rörelsen. 1677 påbörjades en ökad bekämpning av snapphanarna på ett metodiskt sätt, här ges tre exempel.

En av de metoder man jobbade med var pardonsplakat. Dessa hade förekommit redan tidigare, men togs nu upp igen. Dessa gick ut på att de som frivilligt lämnade snapphanerörelsen fick pardon för sina brott, under villkor att de återvände till sina gårdar och påbörjade ett liv i trohet mot den svenska kronan. Meddelande om pardonsplakaten spreds genom kyrkan och skulle kunna ses som en renodlad informationskampanj, men det är militära maktmedel och hot om dess användning som får folk att skriva på, i brist på egentliga alternativ. Det var omvittnat svårt för många Snapphanar att komma tillbaks till det ordinarie samhället igen, ett angiverisystem gav att hämnd och misstro var vanligt. Det finns flera exempel på dem som fått pardonsbrev, men som senare greps för nya brott relaterat till snapphanerörelsen.⁵⁴

En annan metod var att begränsa möjligheten för snapphanar att rent fysiskt sprida sig. Detta gjordes på flera sätt. Svenskarna besatte ett flertal herrgårdar så att de blev svenska garnisoner, vilket främst försvårade spridning söderut genom att snapphanarna fick svårare att finna fristäder. Svenskarna höll även vakt mot gränsövergångar norrut mot Småland, på så sätt försökte man alltså innesluta snapphanarna till ett geografiskt begränsat område. Inom området fanns även rörliga svenska förband som kontrollerade att pardonsbrev hölls, och man fungerade som brandkårsstyrkor efter angiverier. De som greps som snapphanar eller de som på något sätt understödde dessa arkebuserades.⁵⁵

Något som kan ses som en tredje metod är renodlad fysisk utrotning. Detta skedde exempelvis i samband med att städer kapitulerade. Då lämnades lokalbefolkning över till de segrande svenskarna, och de som ansågs vara snapphanar avrättades. Kristianopels fall är ett exempel på detta, efter stadens fall avrättades omkring sjuttio snapphanar.⁵⁶ Ett annat exempel är beslutet om att

---

⁵² Åberg, 1994, s.127

⁵³ Frandsen & Johansen m.fl. 2003, s.51

⁵⁴ Åberg, 1994, s.127

⁵⁵ Åberg, 1994, s.128

⁵⁶ Åberg, 1994, s.129

alla gårdar i Örknereds socken skulle brännas och all vapenföra män slås ihjäl, dock hade invånarna blivit förvarnade och endast några få blev avrättade.⁵⁷

Stor del av krigföringen genomfördes genom själva edkrävarfärden, där Johan Gyllenstierna ledde svensk trupp som krävde just att folk skulle begå ed på att inte understödja snapphanar. Färden började i Blekinge och fortsatte sedan västerut.⁵⁸

Stridsoperationer mot snapphanar fortsatte även efter krigsslutet 26 september 1679. Det var en utrotningsjakt på, efter kriget, kvarvarande friskyttar, ofta byggt på angiveri från sådana som försökte att själva komma undan. Det förekom rättegångar mot, i kriget verkande, misstänkta för att ha ingått i snapphanerörelsen långt in på 1680-talet.⁵⁹

Slutsatser att dra från den svenska krigföringen sett mot FM 3-24 LLO ”Genomföra stridsoperationer och operationer för civil säkerhet” är att de stämmer väl överens. Man genomför en aktiv bekämpning av gerilla, terrorister och kriminella, här namngivna som snapphanar. Det genomförs avvapning, demobilisering och registrering, främst genom pardonsplakat och pardonsbrev. Gränskontroll genomförs mot gränsen i norr, syftande till att minska snapphanarnas rörelsefrihet. Några direkta åtgärder för att ge egen rörelsefrihet har inte nämnts, men själva bekämpningen i sig syftade till del till att öka egen rörelsefrihet genom att bli av med ett ständigt hot mot egna mindre beväpnade transporter. En uppmaning till identifiering skulle kunna sägas ha legat i fördelen av att kunna identifiera sig själv som motståndare till snapphanarna. Slutligen kan besättandet av herrgårdar för att förhindra snapphanarnas spridning ses som exempel på skydd av nyckelegendom.

5.5.2 Stödja värdlandets säkerhetsstyrkor

Denna punkt kommer i FM 3-24 av att tanken är att de amerikanska trupper den är skriven för skall bedriva upprorsbekämpning i något annat land, värdlandet, och det är deras trupper de skall öva upp till en sådan kapacitet att de klarar sin egen säkerhet. Det gör att jämförelsen med de förutsättningar som rådde i Skånelandskapen haltar.

Det finns trots det likheter med nutida upprorsbekämpning i Afghanistan. Likheten ligger i osäkerheten på vilka av lokalbefolkningen man kan lita på, och när man vågar lita på dessa i tillräcklig omfattning för att man skall våga använda dessa i kampen mot upprorsmakarna.

Vid försvenskningen var det en inomstatlig affär där svenskarna inte litade på lokalbefolkningen i tillräcklig omfattning för att de skulle få sköta sin egen säkerhet. Det fanns dock tillfällen även under krigstid då ansvar för beväpnad strid tillföll lokalbefolkningen. Efterhand som åren gick fick även skåningar, hallänningar och blekingebor ingå i den svenska hären avsedd att strida inom landet, skickade utomlands hade de blivit under en längre tid. I de förpliktelsebrev som undertecknades i anslutning till edkrävarfärden gavs det löfte till bönderna att få behålla sina vapen mot att de användes mot snapphanar. Man försökte även få bönderna att mer aktivt delta i snapphanejakten, det lyckades även till del, då de organiserade sig på vissa ställen för att hålla vakt. Det höll dock inte i längden beroende på att de helt enkelt inte hade tid.⁶⁰

---

⁵⁷ Åberg, 1994, s.121

⁵⁸ Sanders, 2008, s.42

⁵⁹ Åberg, 1994, s.130-139

⁶⁰ Åberg, 1963, s.96-116

Sverige hade allt sedan 1660 haft soldater i landskapen, det sköttes så att regementena ordnade med en ryttare som bönder i ett visst område hade att försörja. Efter viss tid fick ryttarna rätt till del av gården, och vid dödsfall fick de rätt att ärva. Denna metod var inte populär oss bönderna, då ryttarna tog över egendom och lokal makt försköts. Systemet ändrades på 1680-talet på så sätt att bonden själv hade att ordna en ryttare, vilken han hade att förse med lön, husrum och utrustning, men ryttaren tog inte över något ägande och bonden var skattebefriad. Gemensamt var dock att ryttaren fortfarande skulle vara svensk, då man inte litade på några andra.⁶¹

Direkt efter freden 1679 var Johan Gyllenstierna ansvarig för Skåne och Blekinge, och han hade stora planer på att öka den militära närvaron. Det som faktiskt genomfördes var att två kavalleriregementen sattes upp och att Karlskrona blev till som stad och flottbas. Det fanns även planer på att göra Landskrona till en starkt befäst huvudort i Skåne. Enär Gyllenstierna dog 10 juni 1680, så blev upprustningen av landskapen inte så stora som planerat, krafterna som tog över var inte av samma åsikt.⁶²

Lokalbefolkningens rätt att ingå i de i landskapen förlagda förbanden dröjer till efter Karl XI död. Förslag på att det skulle möjliggöras hade kommit tidigare, men kungen litade inte på befolkningen i de delarna av landet. Efterträdaren, Karl XII biföll dock 1698 förslaget om att rusthållare även i Skånelandskapen skulle få ta sina närmaste anförvanter till ryttare. Detta gällde dock endast skogsbygdens folk, det var först inför ”Stora nordiska kriget” 1700 som hela Sverige var likställt i frågan om rikets försvar.⁶³

Det går ej påstå att det finns en tydlig likhet mellan det som FM 3-24 avser med att stödja värdlandets säkerhetsstyrkor och de åtgärder som svenskarna vidtog inom aktuell tidsperiod. Det fanns inga omedelbara planer på att utbilda och sätta upp förband bestående av lokalbefolkning, syftande till att själva kunna försvara sig mot en upprorsrörelse. De förband som sattes upp, inledningsvis enbart med uppsvenskar, sattes upp främst för att delta i ett konventionellt krig, och eftersom villigheten att få med alla ökade ju närmare det ”Stora nordiska kriget” man kom, får man anta att det var ett krig mot Danmark som fanns i åtanke. Dock så skapar upprättandet av lokalrekryterade förband en känsla av samhörighet i försvenskningen, vilket tillsammans med andra försvenskningåtgärder torde ha försvårat för ett uppror att åter växa sig stark.

5.5.3 Stödja civil ledning

Vilka åtgärder som krävs för att skapa en fungerande civil ledning och administration varierar som allt annat mycket från fall till fall där upprorsbekämpning tillämpas, de lokala förutsättningarna styr behoven.

I det här fallet fanns det en relativt väl fungerande administration, det som ansågs behövas för att införliva Skånelandskapen till Sverige för gott, var en uniformitet av de lagar och den administration som användes för styrning. Målsättningen ur ett rent upprorsbekämpningsperspektiv var att få invånarna i landskapen att känna sig trygga med svenskheten i sådan omfattning att man kände samhörighet med Sverige och inte med alternativet.

För att förstå och kunna värdera de beslut som fattades, måste man känna till viss historisk bakgrund och hur samhället var uppbyggt vid denna tidpunkt. Sverige var indelat i ständer; adel,

---

⁶¹ Sanders, 2008, s.85-86

⁶² Åberg, 1994, s.150-151

⁶³ Åberg, 1963, s.147-148

präster, borgare och bönder, vilka var representerade i en ständsriksdag. Vid freden i Roskilde 1658 fattades beslut om att de forna danska landskapen skulle ha kvar danska lagar och förmåner, dock skulle de vara trogna den svenska kronan. Detta kvarstod även efter freden i Köpenhamn 1660. Nästa förändring kom i ett beslut i Malmö 1662, då beslutades att ständerna skulle ha samma lydtnadsförhållanden, lagar och förmåner som tidigare, men de skulle samtidigt få ha representation i den svenska riksdagen, vilket de hade vid riksdagen 1664. Eftersom de danska regelverken till stor del var förmånligare, särskilt för adeln, kan man säga att de både fick äta och ha kakan samtidigt. Sverige hade alltså ingen laglig rätt att påtvinga uniformitet och det fanns inga incitament för att ständerna i Skånelandskapen frivilligt skulle bli försvenskade. Riksdagsrepresentationen gav dock att nya svenska lagar även gällde i Skånelandskapen. Nya lagar och skatter påfördes, och vid tidpunkt för ”Skånska kriget” var det många som välkomnade danskarna som befriare. Det är sedan befolkningens stöd till danskarna i kriget som till stor del ligger bakom tanken på total införlivning av landskapen i Sverige, och i det ett genomförande av uniformitet.

Makten och den politiska administrationen sköttes av en generalguvernör, Johan Gyllenstierna. Det var Ljungbyreskriptet från 1678 som riktade in politiken, men även efter krigsslutet 1679 gällde besluten från Malmö 1662. De åtgärder som gjordes för att ändra detta var att Sverige 1680 blev ett envælde och att Karl XI ogiltigförklarade besluten i Malmö, vilket i sin tur gjorde att ständerna i Skånelandskapen ej längre hade representation i riksdagen. För att återfå rätten att delta i riksdagen var man tvungna att skriva under på att man godtog uniformiteten. 1681 skrev präster och borgare under, bönderna tog man ingen hänsyn till, och adeln skrev slutligen under 1683, därefter fanns inga juridiska hinder att påtvinga landskapen en försvenskning. Samtliga ständer deltog sedan i riksdagen 1686. Den egentlige genomföraren av försvenskningen var Rutger von Ascheberg som tog över som generalguvernör efter det att Gyllenstierna avled 1680.⁶⁴

På lokal nivå genomfördes val av borgmästare enligt samma princip som det tidigare hade gjorts. Det påtvingades alltså inga svenska borgmästare som skulle styra. Detta både med hänsyn till den lokala viljan och att svenskarna tyckte att man ej skulle förbise gammal rätt.⁶⁵

En viktig hörnsten i försvenskningen var införandet av svensk lag. En del i förtroendet för rättsväsendet låg i att fullfölja rättsfall med bakgrund i kriget och snapphanerörelsen. De bönder som hade fått pardon under edkrävarfärden 1677, fick behålla det oavsett brott begångna under tidigare del av kriget.⁶⁶

Från 1683 gällde alltså svensk lag, men den var till del inget nytt för invånarna eftersom den till del tillämpats redan från 1662. Delvis hade man levt med två lagar, där man valt det bästa av två världar. Införandet skedde pragmatiskt och hänsyn togs till brott begångna före svensk lagstiftnings gällande. Det var inte enbart lagar som infördes, utan även ny organisation. Där flera häraders slogs ihop till större domsagor, och där man hade möten mer sällan. Den tidigare danska organisationen blev alltså svensk. Ett annat arbete som utfördes var att klara ut ägarförhållanden inom adeln, under årens lopp hade mark på olika sätt bl.a. genom reduktion bytt ägare, och fortfarande fanns mark som ägdes av i Danmark boende adel som inte hade svurit trohet mot den svenska kungen. En kommission tillsattes 1687 för att reda ut det hela, och man tittade ända bak till beslut tagna på 1500-talet för att reda ordning. I slutändan fick den gamla ”skånsk-danska”

---

⁶⁴ Sanders, 2008, s.60-78

⁶⁵ Sanders, 2008, s.110

⁶⁶ Åberg 1994, s.139

adeln behålla vissa privilegier, men de gick miste om politiska ämbeten som istället gick till nyare från Sverige invandrad adel.⁶⁷

Även om förhållandena vid försvenskningen inte är av sådan art som författarna till FM 3-24 har tänkt, ser man också under denna punkt stor samstämmighet. Man tog snabbt beslut om en administration och man hade som målsättning att få med sig den lokala civila ledningen. Metoden att inte ge ständerna politiskt inflytande om de ej skrev under på uniformitet kan visserligen ses som utpressning, men det var i vilket fall ett effektivt och tydligt sätt att uppnå integration. Val enligt dagens mening förekom ej, liknelse med dagens demokrati är val på det lokala planet och att tillse att alla hade tillgång till riksdagen. Betydelsen avtog dock något med hänsyn till att envælde infördes. En tydlig förnyelse och effektivisering av rättsväsendet genomfördes, där man var noggrann med att följa upp liggande rättsfall så att de sköttes regelrätt. Man var noggrann med att reda ut ägandeförhållanden, och därigenom tog man bort en grogrund för konflikt. Denna del av försvenskningen får man anta låg till god grund för övrig verksamhet. Detta genom att få klarat ut den politiska och juridiska spelplanen. Det genomfördes med lokalt inflytande och viss smidighet i beslutsfattning.

5.5.4 Återuppbygga viktiga förvaltningsfunktioner

Vad som är viktiga förvaltningsfunktioner varierar mellan tidsepoker, geografi och kultur. Vid denna tidpunkt fanns inga statliga svält- eller hälso- och sjukvårdsprogram att jämföra med dagens samhälle. Den viktigaste lokala förvaltningen var kyrkan.

Att försvenska kyrkan var en av de allra viktigaste åtgärderna i uniformitetsprogrammet. Kyrkan nådde ut till alla och det som prästerna sa betydde något. Kyrkan var också vägen till folkbildning och språket. Allmän skolplikt fanns ej, utan i den mån allmänheten överhuvudtaget kunde läsa och/eller skriva hade de lärt sig detta i kyrkan. Försvenskningen bestod i förändringar i kyrkoritualer, som exempel förändrades helgdagar och den enskilda bikten togs bort. Det genomfördes även förändringar av väldigt tydlig symbolisk karaktär, såsom införande av svensk prästdräkt och avskaffandet brinnande vaxljus på altaret. Det på sikt viktigaste var förändringen av språket. Målsättningen var att befolkningen så småningom skulle prata svenska och det skulle vara ytterligare ett steg i att känna mer gemenskap med Sverige än med Danmark. Metoden var att såväl talspråket som skriftspråket i kyrkan ovillkorligen skulle vara svenska. Präster var alltså tvungna att predika på svenska, psalmer skulle sjungas på svenska och all dansk kyrkolitteratur byttes mot svensk. Tydligt långsiktigt tänk fanns i språkutbildningen, då man främst vände sig till barnen. Det bestämdes att de skulle stå längst fram i kyrkan och sjunga med i de svenska psalmerna, de skulle även lära sig katekesen utantill på svenska. Förutom rent religiös utbildning genomfördes även utbildning i att läsa och skriva svenska, i det trycktes det upp och spreds svenska ABC-böcker. För att det skulle fungera infördes kontrollfunktioner. Det kontrollerades att präster och klockare genomförde sin verksamhet på svenska, om de inte gjorde det kunde de bli avskilda från tjänsten eller om man var aktiv i sitt motstånd fanns straff för att ge ”skräck och fruktan”. Det fanns även tvångsmetoder för att tvinga folk till kyrkan, de som inte gick fick böta, och boten ökade vid eventuell upprepning. Detta var sannolikt ingen enkel och smärtfri process och oaktat kontrollfunktioner så finns det anledning att tro att uniformiteten av kyrkan tog tid.⁶⁸

---

⁶⁷ Sanders, 2008, s.68-78

⁶⁸ Åberg, 1994, s.161-166

Andelen präster som kom från Sverige ökade markant efter 1679. Meningar går isär om det var en medveten försvenskningsspolitik eller om andra faktorer var avgörande, såsom att ett tillflöde från Danmark hade stoppats och kyrkan helt enkelt var tvungen att rekrytera från det ”gamla” Sverige.⁶⁹

Ur folkbildningssynpunkt var kyrkan den viktigaste faktorn, men när det gäller utbildning av ämbetsmän och makteliten är det universitetet i Lund som är det centrala. I äldre forskning så är upprättandet av universitetet 1666 en viktig och medveten del av försvenskningen. Senare forskning menar istället att placeringen av universitetet var en logisk följd över hur Sverige vid tillfället som helhet såg ut. Det fanns redan universitet i andra delar av riket och det fanns ekonomi att lägga det i just Lund. Staden marknadsfördes även hårt av en driven biskop. Oavsett anledning till dess grundande så användes universitetet efter ”Skånska kriget” till att utbilda de ämbetsmän som skulle verka i Skånelandskapen, det var både uppsvenskar och lokalbefolkning som utbildades i svenskt ämbetsmannaskap.⁷⁰

Det genomfördes en tydlig uppbyggnad av förvaltningsfunktioner. En för samhället vid den tiden mycket viktig funktion var kyrkan. I en jämförelse med FM 3-24 så var kyrkans främsta uppgifter att genomföra informationsspridning och utbildningsåtgärder. De åtgärderna hade i det här fallet ett syfte till försvenskning, men de fyllde även syfte att rent allmänt höja bildningsnivån. Denna punkt handlar om de mest grundläggande behoven, det står dock ej att finna något om rent basala åtgärder mot svält och sjukdomar. Det kan antas att toleransen mot detta var relativt idag hög, och att det sociala skyddsnetet lågt. Åtgärder inom förvaltningen vid denna tidpunkt var istället att få igång en svensk administration likriktad med övriga delar av landet, och för befolkningens del att saker fungerade och att de gavs möjlighet till att sköta sitt utan ständiga krigspålagor.

5.5.5 Understödd ekonomisk utveckling

Ett av verktygen för att motverka att en ny snapphanerörelse skulle få grund till att starta, var att med ekonomiska medel få bönderna på fötter. Generalguvernören Rutger von Ascheberg var emot radikala försvenskingsbeslut, utan för pragmatiska lösningar som skulle göra folket positivt inställda. Del i den ekonomiska politiken på landsbygden var att få igång de ödegårdar som bildats efter år av dålig ekonomisk tillväxt och krig. Tidigare hade dessa bemannats av knektar, men med mycket dåligt resultat. Nu fick bönder som hade resurser nog ta hand om gårdarna göra så mot viss skattebefrielse. Den ena åtgärden gav den andra. Eftersom gårdar skulle byggas upp behövdes timmer vilket satte fart på skogsbruket, och eftersom timret skulle transporteras behövde vägnätet förbättras, vilket i sin tur gav arbete. En sak som gav ekonomisk skjuts, men som även har med myndighetsutövning att göra, är att kungen var angelägen om att få igång post- och skjutsväsendet. I kölvattnet på nya vägnät byggdes även ett system med gästgiverier upp, detta i syfte att härbärgera statens män på resande fot. Kring gästgiverierna byggdes snart även annan infrastruktur upp, såsom tingshus. Det var inte enbart nya vägar som byggdes utan även vägar och broar förstörda av kriget reparerades. Något som dock inte skedde, men som av befolkningen var efterfrågat var en sänkning av tullar och ett hävande av vissa exportförbud. Detta hade gynnat export av exempelvis spannmål. Ascheberg ville detta, men i övriga delar av landet var det brist

---

⁶⁹ Sanders, 2008, s.110-111

⁷⁰ Sanders, 2008, s.105-107

på spannmål, så kungen med ansvar för helheten höll kvar tidigare tullar och exportförbud. En annan åtgärd som påverkade ekonomin var uppsättandet av två kavalleriregementen, detta gav ekonomi på flera sätt, bland annat nyttjades gästgiverier som bivackplatser.⁷¹

Uppsättandet av regementen och upprustning av försvaret i allmänhet skulle till stor del bekostas genom reduktion inom adeln, detta skedde för övrigt i hela riket. I detta kom den skånska adeln relativt billigt undan jämfört med övriga, detta beroende på de komplexa ägandeförhållandena över sundet.⁷²

En annan ekonomisk aspekt på regementena är själva rusthållningen, där rusthållarna fick ekonomiska fördelar som skapade en klyfta mot de fattiga rusthållsbönderna. Ytterligare klyfta skapades mellan de bönder som hade rusthåll och de som inte hade. Detta gav en inte helt homogen bondebefolkning, vilket ur svensk synvinkel gav fördelar.⁷³

Slutsatser av understödet till ekonomisk utveckling är att de var väldigt tydliga, det gjordes flera offentliga investeringar, såsom upprättande av postväsen och uppbyggnad av infrastruktur, som i sin tur gav ytterligare både offentliga och privata investeringar. Jordbruket hade en särskild ställning, där guvernörskapet insåg vikten av ekonomisk tillväxt. Det går inte påvisa att det fanns något propagandasyfte mot övriga ständer med reduktionen av adeln, men det torde ändå ur COIN perspektiv varit bättre än att ha betalat upprustning med höjda skatter.

5.5.6 Genomföra informationsoperationer

Det genomfördes olika former av informationsoperationer under åren för försvenskningen. Flera av dem gick ut på att avskräcka motståndarsidan från att agera, eller att avskräcka befolkningen från att stödja motståndarna. Exempel är den skoningslösa behandlingen av snapphanar som förekom i sambands med Gyllenstiernas edkrävartåg. Förutom att snapphanarna eller de som hade hjälpt dessa avrättades, så hängdes de eller delar av dem upp längs vägarna som ett tydligt budskap. Ett annat sätt att föra ut budskapet var att utdela särskilt grymma straff, ett sådant straff som en militärdomstol utdömde var ”att spetsas levande, inte invärtes utan mellan rygg och hud igenom nacken, sedan sättas på pålen, fötterna naglade och händerna bakbundna under en ny galge, med rep om halsen, icke tilldraget. Hans namn på galgen.”⁷⁴

Svenskarna var även medvetna om betydelsen av att positiv information spreds. Det faktum att de höll sitt ord med pardonsbrevet är ett exempel på sådant som sprider positiv information. Kyrkan var annars det enklaste sättet att få ut ett budskap. En stor del av budskapet, att nu skulle en markant förändring genomföras, skedde i kyrkan. Förändringar i prästers klädedräkt och i predikningar hade visserligen även en religiös betydelse, men det spred samtidigt ett budskap att det var nya tider med en ny framtida gemenskap.

Det är svårt att jämföra informationsoperationer i olika tidsepoker. Sådant som informationsmängd, tillgänglighet och spridningssätt skiljer sig markant. Det går dock konstatera att under själva bekämpningen av snapphanarna så fanns det en tydlig strategi gällande information, hemska exempel skulle leda till avskräckning. Metoden är inte genomförbar för ett demokratiskt land i

---

⁷¹ Åberg, 1994, s.167-171

⁷² Sanders, 2008, s.77-78

⁷³ Åberg Alf, *Rutger von Ascheberg*, Malmö, nya Litografen, 1950, s.261

⁷⁴ Åberg, 1994, s.126-131

dagens informationssamhälle och ej heller moraliskt önskvärd, men den förekommer fortfarande i mildare form, där upprorsmakare eller stöd till dessa straffas och där deras öde sedan används i avskräckande syfte. Det är svårt att påvisa att positiva åtgärder var en del av en informationskampanj, men klart är att hållna ord och ibland smidiga lösningar ledde till att positiva budskap sprids. Vid denna tid kunde det spridas i kyrkan, effektivt var troligen också mun till mun metoden.

En del av informationsspridning är även kontroll av att den gått hem. Detta säkerställdes till del genom de inspektioner som genomfördes i kyrkor. Då fick man kontroll på att rätt saker sades på rätt språk, det genomfördes även kontroller över i vilken omfattning läs och skrivkunskaperna hade spridits.⁷⁵

5.6 Sammanfattning med slutsatser

En sammanvägd bild av jämförelsen mellan ”de logiska operationslinjerna” i FM 3-24 och de beslut och de åtgärder som togs vid försvenskningen, är att de har relativt hög samstämmighet. Det genomfördes en tydlig plan för att bekämpa snapphanarna och att skilja de från den bofasta befolkningen. Vidare så genomfördes en rad åtgärder för att få samhället att gå vidare. Genom att bygga upp en fungerande administration och ett fungerande rättsväsen, samtidigt som åtgärder för att få fart på ekonomin genomfördes, togs grund för nya uppror bort. Det genomfördes även ett slags psykologiska operationer, främst genom en försvenskning av kyrkan, syftande till att befolkningen på sikt skulle känna sig mer som svenskar än något annat. Den jämförelsen som stämmer minst är den som handlar om att bygga upp värdlandets säkerhetsstyrkor, den haltar i grunden för att punkten i sig är inte gjord för att de som bedriver upprorsbekämpning skall stanna kvar och vara de nya makthavarna. Den är gjord för upprorsbekämpning i ett land att lämna över. Vissa paralleller går dock att dra, såsom att så fort man känner tillräcklig tilltro till lokalbefolkningen skall de få vara med och försvara sig själva.

De olika delarna löpte samtidigt och parallellt, vilket gjorde att de förstärkte varandra.

---

⁷⁵ Åberg, 1994, s.152-56

6 Sammanfattande slutdiskussion

Syfte med uppsatsen var att undersöka om det går att påvisa att delar av nu använd doktrin för upprorsbekämpning kan leda till framgång. Då ett sådant påvisande skulle förstärka rättfärdigandet av att använda FM 3-24 vid krigföringen i Afghanistan, samt vid de kurser i upprorsbekämpning som bedrivs på stor bredd. Relaterat till det, var då den egentliga frågan i vilken utsträckning de faktorer som framgår av FM 3.24 ”logiska operationslinjer” gav framgång vid försvenskningen av Skånelandskapen.

Oaktat resultat så har uppsatsen även bidragit till forskning om lyckad COIN.

Först gjordes en översättning och en definition av de centrala begreppen upprorsrörelse, upprorsbekämpning, samt försvenskning. Målsättningen var att ge läsaren svenska begrepp som är lämpligare i ett svenskt sammanhang. En annan målsättning var att för uppsatsen få relativt tydliga tolkningar av uppsatsens nyckelord. I samma del presenterades tidigare forskning, där det kan konstateras att gällande COIN så är det ett accelererande forskningsspår, med stor internationell bredd. Gällande forskning kring LLO finns den i olika teorier, men om FM 3-24 LLO leder till framgång har ingen forskning påträffats. Det gäller också forskning som använder svenskt exempel på COIN. När det kommer till försvenskningen av Skånelandskapen så är forskningen mera begränsad, det finns skiljaktigheter mellan olika generationers forskning, kanske främst om hur medvetet nationalistisk olika delar av försvenskningen var. Men det är inga skillnader som påverkar resultatet av denna undersökning.

I metoddelen gavs en förklaring på att undersökningen är en fallstudie av ett kritiskt fall. Där litteratur kring fallet har lästs och jämförts med ett analysverktyg. Metoddelen innehåller också särskilda kommentarer kring validitet, reliabilitet och replikerbarhet, i den mån det föreligger problem med detta är det att viss subjektivitet och tolkning ligger i uppsatsens natur. Det samma gäller för källorna i det empiriska materialet, källorna är sekundära och tolkningar är gjorda. Metoden att få trovärdighet i källorna har varit att använda flera källor som skrivit om aktuell tid och händelseutveckling. Källorna har god samstämmighet när det gäller den svenska strategin för försvenskning, och snapphanarnas utveckling i perioden 1676-1709

Ur FM 3-24 hämtas sedan teorin, där en avgränsning är gjord av doktrinen till att enbart gälla dess ”logiska operationslinjer”. Av dessa, tillsammans med riktlinjer ur det underliggande FMI 3-24.2, har analysverktyget skapats.

Empiri och analysdelen inleds med en historiebereskrivning som syftar till att få in läsaren i rätt kontext, därefter följer en förklaring till att försvenskningen av Skånelandskapen är att se som en COIN-operation. I delen följer sedan en jämförelse mellan analysverktygets sex delar och empirin, slutsatsen där är att det finns samstämmighet.

I frågeställningen ligger det underförstått att försvenskningen var framgångsrik. Med framgångsrik menas här att de svenska åtgärderna mot förekommande upprorsrörelse var bidragande till att den avtog. Och eftersom danskarna, när de 1709 återigen landsteg i Skåne, fick litet stöd av lokalbefolkningen jämfört med vid landstigningen 1676, så får det anses att den svenska krigföringen och politiken, det vill säga det svenska genomförandet av upprorsbekämpning hade varit framgångsrik.

Den huvudsakliga frågan att besvara är i vilken grad det var användandet av FM 3-24 ”logiska operationslinjer” som låg bakom framgången. I uppsatsens empiri finns det en klar och påvisad samstämmighet mellan en majoritet av operationslinjerna och besluten som låg bakom försvenskningen. Först så genomfördes det en medveten krigföring för att militärt besegra snapphanarna, en sådan krigföring hade förekommit under årtionden, men den tog ytterligare ett steg med Gyllenstiernas edkrävarfärd 1677, i vilken ren eliminering kombinerades med löften om ansvarsfrihet från tidigare brott för den som vände sig mot snapphanarna. Det genomfördes även avskräckande informationsoperationer.

En annan del med stor samstämmighet är återuppbyggnaden av förvaltning och samhällsfunktioner. Den stora förvaltningsförändringen var uniformiteten, dvs. att likrikta samhället enligt svensk modell. En sådan likriktning är inget som på något sätt framgår av FM 3-24, utan den var en del i en svensk målsättning att ena riket. Dock så sammanfaller planen för dess genomförande i stort med operationslinjerna.

Stor tyngd i försvenskning av förvaltning gavs rättsväsendet, som byggdes upp enligt svensk modell. Man tillsåg där att fullfölja liggande rättsfall och att pragmatiskt använda lagar och straff utefter när brott hade skett förhållande till när svensk lag hade börjat tillämpas. Något annat juridiskt som klarades upp, och som kunde ha varit en grogrund för framtida tvister var ägandeförhållanden, främst inom adeln.

Den kanske viktigaste förändringen av samhällsfunktionerna var försvenskningen av kyrkan. Det var ett organ som nådde ut till alla, den hade stor auktoritet, och därmed också stor genomslagskraft. Kyrkan var vägen att påverka språket, såväl tal som skriftspråket. Stora insatser gjordes för att försvenska genom språket; predikan skulle ske på svenska, katekesen skulle läsas på svenska, och den läs och skrivundervisning som gavs till barn skedde härefter på svenska.

Annan bildning som användes till försvenskning var utbildandet av ämbetsmän vid det återöppnade universitetet i Lund.

En avgörande faktor vid upprorsbekämpning är de ekonomiska åtgärderna, det gäller att få fart på ekonomin så att arbete och relativt välstånd skapas, motsatsen ger missnöje och ökad möjlighet för en upprörelse att få fotfäste. Det genomfördes i försvenskningens programmet en rad ekonomiska åtgärder, såsom bemanning av ödegårdar, vilket i sin tur gav behov av virke, vilket i sin tur etc. Man gjorde statliga investeringar i exempelvis upprättandet av regementen, det gav utrymme även för privat företagande.

Den operationslinje som är ligger längst ifrån de faktiska åtgärderna är att stödja värdlandets säkerhetsstyrkor. Den punkten passar inte helt självklart mot de rådande förhållandena. Det som kan sägas är dock att så fort som man ansåg lokalbefolkningen mogen att ingå i rikets försvar så fick de det. Vilket i sig är parallellt med händelseutvecklingen i nutida Afghanistan.

Operationslinjen som skall löpa som en tråd genom övriga är genomförandet av informationsoperationer. Där det går att hävda att det fanns en tydlig informationsplan är i det fysiska bekämpandet av snapphanar. Behandlingen av snapphanar eller de som stödde dessa var en kampanj i avskräckande syfte. Kyrkan användes som en informationskanal, och de förändringar i kyrkoritualer och undervisning som genomfördes kan anses vara ett slags psykologisk krigföring.

När det kommer till själva resultatet av undersökningen, så går det påstå att det fanns en tydlig svensk strategi ur vilken det genomfördes flertal åtgärder som väl överrensstämmer med FM 3-24 ”logiska operationslinjer”. Historisk forskning har en begränsning i vad som går att påvisa. Forskningen bygger på tolkning av gamla källor och knappast något går att fastställa med absolut

säkerhet. I detta fall så stödjer resultatet att användandet av FM 3-24 ”logiska operationslinjer” ökar sannolikheten för framgång. Det finns inget som tyder på det motsatta.

Det innebär inte att det är bevisat att det enbart var nyttjandet av en strategi som väl överensstämmer med FM 3-24 som gjorde försvenskningen framgångsrik. Strategin var sannolikt en bidragande faktor, men det fanns även andra faktorer och förutsättningar som spelade in. Dessa är i denna undersökning ej mätta och i vilken grad dessa var avgörande framgår inte. Exempel på faktorer och förutsättningar är:

Danskarna och snapphanarna bidrog själva till att svenskarna kom i en relativ bättre dager. När förlusten i kriget var ett faktum begicks det fler illdåd än tidigare och flera byar och städer plundrades. Sålunda var det inget positivt minne man lämnade efter sig. På så sätt var befolkningens framtida lojalitet inte enbart en svensk vinst, utan även en dansk förlust.⁷⁶

Språkmässigt och kulturmässigt låg Sverige och Danmark nära varandra, förändringen för befolkningen som till allra största del levde sitt liv på en geografiskt begränsad yta, var inte så drastisk.

Kanske var det ren överlevnadsinstinkt som var avgörande, det hade under en tid funnits flera presumtiva hussar att lyda. Nu var en tydligt starkast, Sverige, och att lyda segrarna kan ha ansetts vara framgångsreceptet för att få leva ett oberoende liv i fred.⁷⁷

Något annat som påverkar resultatet är att det kommer från studien av ett enda fall. För att förstärka resultatet behövs studier av fler fall.

Ett underliggande syfte med att använda just ett svenskt fall var att ge ett nationellt exempel på COIN, detta för att det är pedagogiskt fördelaktigt att ha något ” eget ” att förhålla sig till. Att det ur en svensk synvinkel var en COIN-operation är i uppsatsen redan fastställt. Relevansen i att jämföra modern doktrin med historiska exempel som ligger relativt långt tillbaka i tiden kan diskuteras. I detta fall så föreligger flera likheter mellan de förutsättningar som förelåg vid försvenskningen och med de förutsättningar som nu råder i Afghanistan. Exempel där är befolkningens syn på nationalism och lojaliteten mot familj, klan, by. Likheter finns även i metoder, såsom att avskräckning används på båda sidor, även om den kan anses vara hårdare på upprorsmakarnas sida. De ekonomiska metoderna är avgörande, framtidstro måste ges för att vinna befolkningens långsiktiga stöd.

Dessa likheter ger även möjlighet till att generalisera undersökningen till liknande fall.

Det finns även klara skillnader, en är det språkliga och kulturella avståndet mellan lokalbefolkningen och de som bedriver upprorsbekämpning.⁷⁸

Om vidare forskning i ämnet skall ske, så är det viktigaste för att klarlägga hur framgångsrikt det är att använda FM 3-24 logiska operationslinjer, att studera flera fall. Om man vill fördjupa denna undersökning så är en väg att med mer tid till förfogande sätta sig in i källor, främst primära sådana.

---

⁷⁶ Åberg, 1963, s.110-116

⁷⁷ Sanders, 2008, s.127

⁷⁸ Resonemanget bygger på författarens förförståelse.

Litteraturförteckning

Böcker

Bryman, Alan. (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Oxford: Oxford University Press.

Esaiasson m.fl. (2002). *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

FM 3-24, United States Dept. of the Army. (2007). *The U.S. Army Marine Corps Counterinsurgency Field Manual*. Chicago US: The university of Chicago Press.

FMI 3-24.2, United States Dept. of the Army. (2009). *Tactics in Counterinsurgency*. Chicago: The University of Chicago Press.

Frandsen & Johansen m.fl. (2003). *Da Östdanmark blev Sydsverige*. Ebeltoft: Narayana Press.

Galula, David. (2006). *Counterinsurgency Warfare*. Westport US: Greenwood Publishing Group Inc.

Hazelius, Kim. (2006). *De kallades Snapphanar*. Bjärnum: Bokpro.

Marston och Malkasian. (2008). *Counterinsurgency in Modern Warfare*. Oxford UK: Osprey Publishing Ltd.

Rystad, Göran. (2005). *Kampen om Skåne*. Lund: Historiska Media.

Sanders, Hanne. (2008). *Efter Roskildefreden 1658, Skånelandskapen och Sverige i krig och fred*. Göteborg - Stockholm: Makadam Förlag.

Thurén Torsten. (2009). *Källkritik*. Stockholm: Liber AB.

Åberg, Alf. (1950). *Rutger von Ascheberg*. Malmö: Nya Litografen.

Åberg, Alf. (1963). *Snapphanarna*. Solna: Tryckindustri AB.

Åberg, Alf. (1994). *Kampen om Skåne under försvenskningstiden*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

Internet

Nationalencyklopedin, (20.5.2010) <http://www.ne.se/alf-åberg>

Lunds Universitet, (20.5.2010),
http://www.hist.lu.se/hist/personal/?expand_menu=2&topMenuIndex=5

Lunds Universitet, (20.5.2010)
<http://130.235.153.242/dkstud/index1.php?id=9&cid=11>

Uppsatser

Gustafson, Michael, C-uppsats: ”*I Frank Kitson´s fotspår*”, FHS, 2009